

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ καπηλείου τοῦ Κατούνα περὶ τὰ δυσχίλια βήματα, ἔκειτο μεμονωμένη τις καλύβη, σκαιὰ καὶ ἀλλόκοτος τὴν θέαν, ἰδρυμένη εἰς τὴν ὑπὸ πετρώδους τινὸς λόφου, ὅπου οὐδὲν ἴχνος βλάστης ὑπῆρχεν. Ὁ ἄχαρις ἐκεῖνος καὶ γυμνὸς βράχος ἠδύνατο νὰ προκαλῆ πάμπολλα σχόλια καὶ μομφὰς ἐπὶ ἐλλείψει φιλοκαλίας, ἂν ἦτο ἔργον ἀνθρώπινον. Ἐπειδὴ ὁμως ἦτο ἔργον τῆς φύσεως, οὐδεὶς ἐδίκαιοντο νὰ παραπονεθῆ.

Ἡ ἐν λόγῳ καλύβη ἦτο εὐρεία καὶ εἶχε μεγίστην ὀπὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς στέγης. Κατωκεῖτο δὲ ὑπὸ οἰκογενείας σιδηρουργῶν, συγκειμένης ἐκ τριῶν ἀνδρῶν καὶ δύο γυναικῶν, εἰς οὓς ἐχρησίμευεν οὐ μόνον ὡς κατοικία ἀλλὰ καὶ ὡς ἐργαστήριον. Ἐν τῷ μέσῳ ἔκειτο ἡ κάμινος, κτιστὴ καὶ ὑψηλὴ μέχρι τῶν βουβῶνων ἀνδρικοῦ ἀναστήματος, ἐφ' ἧς νυχθημερὸν ἔκαιον οἱ ἐξ ἐρείκης ἀνθρακες. Αὕτη συνείχετο μὲ ἰσοῦψές ἴκριον, ἐφ' οὗ ἦσαν ἰδρυμένοι αἱ δύο φύσαι. Διὰ τῆς ἐν τῇ ὀροφῇ μεγίστης ὀπῆς ἐξήρχετο ὁ καπνός. Περὶ τὴν κάμινον ἴσταντο τρεῖς μεγάλοι ἄκμονες, παρ' αὐτοὺς ἔκειντο οἱ ραιστήρες, αἱ σφύραι, αἱ πυράγραι καὶ τὰ λοιπὰ ἐργαλεῖα.

Παρὰ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς καλύβης ἐκοιμῶντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους οἱ σιδηρουργοὶ καὶ αἱ δύο γυναῖκες. Ὡρα τοῦ ὕπνου ἦτο συνήθως ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου μέχρι μέσων νυκτῶν καὶ τότε ἀφύπνιζοντο, ἤναπτον τὸ πῦρ καὶ ἤρχιζον τὴν ἐργασίαν, μέχρι τῆς πρωΐας διαρκοῦσαν. Τὴν ἡμέραν σπανίως εὐρίσκοντο οἱ ἄρρενες ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ. Ἐξετέλουν ἐκδρομὰς εἰς τὰ πέριξ, εἴτε πρὸς πώλησιν τῶν προϊόντων τῆς τέχνης εἴτε καὶ πρὸς ἄλλους ἀγνώστους σκοπούς. Ἐπέστρεφον δὲ τὴν ἐσπέραν κατάκοποι καὶ κατεκλίνοντο. Ὅτε δὲ ἐγείροντο πρὸς τὸ μεσονύκτιον, ὡς ἐλέχθη, δὲν ἦσαν συνήθως μόνον οἱ τρεῖς σιδηρουργοί, οἵτινες εἰργάζοντο. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἤρχοντο καὶ ἄλλοι ὁμότεχνοι καὶ συνηγωνίζοντο μετ'

αὐτῶν. Αἱ δύο γυναῖκες δὲν ὑστέρουν καὶ αὐταὶ εἰς τὸ νὰ βοηθῶσι τοὺς ἀνδρας. Ὁ ριπισμὸς τῶν ἀνθράκων διὰ τῶν φυσῶν, ὁ ραντισμὸς τοῦ πυρός, ἡ κατάσβεσις τοῦ πεπυρακτωμένου μετάλλου ἦσαν ἴδια αὐτῶν ἔργα. Ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὸν χειρισμὸν τοῦ ραιστήρος ἐλάμβανε μέρος ἡ πρεσβυτέρα τῶν δύο. Ἦτο δὲ αὕτη ἐξηκοντοῦτις, ἐρρυτιδωμένη τὰς παρειάς, μὲ δύο μεγάλους κυνόδοντας κρεμαμένους ἐκ τῆς ἄνω σιαγόνος. Εἴτε ἤνοιγε τὸ στόμα, εἴτε κλειστὸν εἶχεν αὐτό, οἱ δύο κυνόδοντες οὐδέποτε ἠδύναντο νὰ κρυβῶσιν. Ὅτε ἐμειδία (μειδίαμα δ' ἐννοοῦμεν τὸν συνήθη αὐτῆ μορφασμὸν τοῦ προσώπου), ἐπροξένει τρόμον εἰς τὴν μικρὰν προστατευομένην τῆς. Ἡ γραῖα αὕτη ἦτο σύζυγος τοῦ πρεσβυτέρου τῶν τριῶν ἀνδρῶν καὶ μήτηρ τῶν δύο νεαρῶν γύφτων. Ἠδύνατο νὰ ὀρκισθῆ εἰς τὸν Ἡφαιστον, ὅτι καὶ τῆς νέας κόρης ἐπίσης ἦτο μήτηρ.

Ὁ γέρων ἦτο παράξενος, δριμύς, δξύχολος, ἐμορμύριζε πάντοτε, ποτὲ δὲν ἦτο εὐχαριστημένος. Ἐκαστος γογγυσμὸς αὐτοῦ ἀπῆντα εἰς ἕκαστον μορφασμὸν, εἰς ἐκάστην θωπείαν καὶ φιλοφρόνησιν τῆς γραίας. Οἱ δύο νέοι γύφτοι ἐσύριζον, ἐτραγῶδουν ἀδιαλείπτως, καὶ δὲν ὠμίλουν ποτέ. Ὁ εἰς ἦτο εἴκοσι δύο ἐτῶν, ὁ ἕτερος δέκα ἐννέα. Ὁ εἰς ὠνομάζετο Βοῦγκος καὶ ὁ ἕτερος Μάχτος. Οὕτω τοὺς παρωνόμαζεν ὁ πατήρ· ἀγνοεῖται ἂν εἶχον καὶ ἄλλα ὀνόματα. Ἡ μήτηρ τοὺς ἀπεκάλει μὲγάλον καὶ μικρόν. Ὡς δεῖγμα περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν συνεννοοῦντο πρὸς ἄλληλα τὰ τέσσαρα ταῦτα πρόσωπα ἀρκεῖ νὰ παράσχωμεν τὸ ἐξῆς. Ὁ Βοῦγκος, ἔθετε τὸ σίδηρον εἰς τὸ πῦρ καὶ ἐτραγῶδει:

*Μὲ τὸ βαρειό, μὲ τὸ βαρειό,  
ξυπνᾶ ὁ γύφτος τὸ χωριό.  
Τὸ χωριό, τὸ χωριό.  
Τρὰ λὰ λά, λὰ ρὸ λὰ ρὸ.*

*Γιὰ τὸ σφυρί, γιὰ τὸ σφυρί,  
τρελλαίνεται κι ἡ λυγερή.  
Λυγερή, λυγερή.  
Τρὰ λὰ λά, λὰ ρὴ λὰ ρὴ κ.τ.λ.*

\* Ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη «Ἡ Γυφτοπούλα».

Ὁ Μάχτος, ἐσύριζεν ἄλλον ἤχον, ὅστις ἀντέφασκε καὶ κατὰ μέλος καὶ κατ' ἐννοίαν πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Βούγκου ἀδόμενον. Ὁ γέρον ἐγόγγυζεν, ἐψιθύριζεν, ἐστέναζεν ἀδιακόπως, καὶ συνάμα κατέφερε τὴν σφύραν ἐπὶ τοῦ ἄκμονος. Ἡ μαστόρισσα ἐμειδία, ἐμόρφαζεν, ἐδείκνυεν τοὺς δύο κρεμαστοὺς ὀδόντας, καὶ ἔλεγεν.

— Ἀκουσέ τους, πῶς τὸ τερετίζουν. Μία χαρά!

— ..., ἐγόγγυζεν ὁ γέρον. Χμ!... Χμ!...

— Σὶ σὶ σὶ, σὶ σὶ! ἐσύριζεν ὁ Μάχτος.

— Ὅμορφα πού σφυρίζεις, μικρό μου! ἔλεγεν ἡ γραῖα.

— ...! ἔκραζεν ὁ μέγας Γύφτος. Γρού!...

Ὁ Βοῦγκος ἐξηκολούθει τὸ ἄσμα.

*Μὲς τὴν φωτιά, μὲς τὴ φωτιά  
παίζει ὁ γύφτος τὴ ματιά.  
Τὴ ματιά, τὴ ματιά.  
Τρὰ λὰ λά, λὰ τρὰ λὰ τρὰ κ.τ.λ.*

Ἡ γραῖα ἐνεθάρρυνεν αὐτόν.

— Μπράβο, παιδί μου ὁμορφα!

— ...! ἔκραζεν ὁ γέρον.

Καὶ τότε ἤρπαζεν τὸν ραιστήρα καὶ τὸν ἀνύψου κατὰ τῆς γραΐας. Ὁ Βοῦγκος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα καὶ προελάμβανε τὸ κτύπημα. Διότι ἡ δυστυχής γύφτισσα δὲν εἶχε οὐδεμίαν πλευρὰν σώαν. Τὸ ραχοκόκκαλόν τῆς εἶχε κυρτωθῆ, καὶ τὰ παγίδια τῆς ἐκρέμαντο γύρω τόσον ἀνειμένως, ὥστε τὸ σύνολον τῶν ὤμων καὶ τῆς ράχεως εἶχον ὄψιν σωροῦ. Καὶ ἂν ὁ εἰς τῶν υἱῶν τῆς, ἀφότου ἦλθον εἰς ἡλικίαν, ἢ ἡ νέα κόρη, δὲν ἀπέτρεπόν τινα περιπλέον κτυπήματα, καὶ δὲν ἤρπαζον τολμηρῶς τὸ βαρὺ ἐργαλεῖον ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ σκληροῦ Γύφτου, πρὸ πολλοῦ ὁ σωρὸς οὗτος δὲν θά ἦτο ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.

Ἡ νέα, περὶ ἧς δὲν ὠμιλήσαμεν, Ἄϊμὰ ὀνόματι, ἦτο δεκαεξ ἑτῶν. Μέχρις οὗ χρόνου ἐξικνεῖτο ἡ μνήμη τῆς, ἐκτὸς μιᾶς μόνῃς καὶ φρικώδους ἀναμνήσεως τῆς βρεφικῆς τῆς ἡλικίας, δὲν ἐνθυμεῖτο ἄλλην οἰκίαν πλὴν τῆς καλύβης τῶν σιδη-

ρουργῶν, οὐδὲ ἄλλους γονεῖς πλὴν τοῦ σεβασμίου τούτου ἀνδρογύνου. Ἐνταῦθα εἶχεν ἡλικιωθῆ, τὸ μόνον δὲ ὅπερ κατῶρθωσεν ἦτο, ἀφότου ἡλικιώθη, τὸ νὰ ἀποφύγη τὴν βαναυσότητα τοῦ πρώτου τῶν γύφτων, καὶ τοῦτο διὰ τῆς γλυκειᾶς γλώσσης τῆς. Εἶχε μέλανας καὶ μεγάλους ὀφθαλμούς, ὠχρὰν καὶ ἀδύνατον τὴν ὄψιν, καὶ ὠραίαν καστανὴν κόμην. Τὸ ἀνάστημά τῆς ἐφαίνετο ὀλίγον κυρτόν. Ἡδύνατο νὰ καταστῆ ὠραία, ἂν δὲν ἔζη ἐν μέσῳ τοιοῦτου κύκλου, ἀλλὰ νῦν δυσκόλως ἠδύνατό τις νὰ διακρίνη ἂν ἦτο εὐειδῆς ἢ ἄσχημος. Μεθ' ὄλην τὴν ἀσβόλην καθ' ἧς ἐπάλαιε, προσεπάθει νὰ ἐνδύηται κοσμίως, καὶ σπανίως ἐφαίνετο κηλιδωμένη. Ἄλλοτε ἴσως ἐχειρίζετο καὶ αὐτὴ τοὺς φυσητήρας καὶ ἐβοήθει καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἔργα. Ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ ἦτο ἀπηλλαγμένη ἤδη τῆς ἀγγαρείας ταύτης. Ἡ γραῖα μαστόρισσα εἶχε συναισθανθῆ τὴν ἀνάγκην τῆς οἰκιακῆς τάξεως, καὶ ἀνέθηκεν αὐτὴν εἰς τὴν Ἀϊμάν. Πλὴν τούτου οἱ δύο νέοι γύφτοι εἶχον ἀγαθὴν καρδίαν, καὶ ὁσάκις ἔπαυον νὰ τραγωδῶσι, συνηγόρουν ὑπὲρ τῆς νεάνιδος πάντοτε. Ὁ δὲ γέρον ἦτο ἀφωπλισμένος ὑπ' αὐτῆς καὶ ποτὲ τὸ τρομερὸν ἐργαλεῖόν του κατ' αὐτῆς δὲν ἐστράφη.

Ἡ Ἀϊμὰ διετήρει, ὅσον ἐνῆν, τὴν καθαριότητα, ἐπλυνε τὰ ἐνδύματα τῶν τριῶν γύφτων, παρεσκεύαζε τὸ φαγητόν, ἐκλωθεν, ἐπλεκεν, ἔρραπτε καὶ ἐπεσκεύαζε τὰς ποδιάς καὶ τὰ ὑποκάμισα. Κατῶρθωσε δὲ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ ἄλλον ἄθλον, ἀνήκουστον τέως, ὡς πρὸς τὸν πετρώδη ἐκεῖνον τόπον, τὸν ἡδικημένον ὑπὸ τῆς φύσεως, τὸν μὴ εὐλογημένον ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, τὸν ἀπεξηραμένον ὑπὸ τῶν σκωριῶν καὶ μαυρισμένον ὑπὸ τῶν ἀνθράκων. Μεταξὺ δύο ὑψηλῶν βράχων ἀνεκάλυψεν ὡς ἐκ θαύματος γῆν, καὶ μάλιστα λιπαράν. Συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ κάμη κῆπον. Μετεχειρίσθη τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο χῶμα ὡς ζώπυρον, μετέφερε μακρόθεν ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἑκατοντάδας κοφίνων μεστῶν χῶματος, καὶ οὕτω κατεσκεύασε τὴν φωλεάν τῆς. Ἐφύτευσε δ.άφορα δένδρα καὶ εὐώδη φυτὰ, βασιλικούς, καρυόφυλλα, ἡδυόσμους, τὰ ἐπότιζε δις τῆς ἡμέρας,

κατεσκεύασεν αίμασιάν ἐκ λίθων μὲ τὰς χεῖράς της καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον πάντες οἱ γύφτοι ἠναγκάσθησαν νὰ σέβωνται τὸ ἔργον τοῦτο τῶν χειρῶν της. Τῷ ὄντι δὲ ὁ κῆπος ἐκεῖνος, μικρὸς ὅσον ἦτο, ἀπετέλει εὐάρεστον θέαμα καὶ ἦτο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς σκυθρωποὺς καὶ καπνισμένους τοίχους τῆς μελαγχολικῆς καλύβης.

Καθ' ὅσον ἠλικιοῦτο ἡ Ἀϊμά, ἡσθάνετο ἐν ἑαυτῇ ὀρμεμφύτως τῆς συστολῆς καὶ εὐπρεπείας τὸ αἶσθημα. Ἐντὸς τῆς ἀκόμψου ἐκείνης καλύβης κατώρθωσε νὰ κάμη καὶ εἶδος κοιτῶνος δι' ἑαυτήν. Δύο σανίδες ἤρκεσαν ὅπως ἀποτελέσωσι χώρισμα εἰς μίαν τῶν γωνιῶν, δι' οὗ ἐκρύπτετο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἄλλων, καὶ ἕτεραι δύο ὀριζοντίως καρφωθεῖσαι ἀπετέλουν κλίνην. Ἄλλως δὲν κατεκλίνετο αὐτὴ ἀφ' ἑσπέρας, ὅπως οἱ λοιποὶ σύννοικοι. Τὴν μὲν ἡμέραν, πλὴν τῆς ἐπιμελείας τοῦ κήπου, εἶχεν τὴν παρασκευὴν τοῦ φαγητοῦ, καὶ τὴν πλύσιν καθ' ἑβδομάδα, τὴν δ' ἑσπέραν μέχρι βαθείας νυκτὸς ἔρραπτεν, ἔπλεκε καὶ ἐμβάλωμεν. Ὅτε δὲ οἱ γύφτοι ἐξύπνου μὲ τὴν φωνὴν τοῦ ἀλέκτορος, ὅπως ἀρχίσωσι τὴν σφυρηλασίαν, αὐτὴ ἀπεκοιμᾶτο τότε. Ὁ βαρὺς κρότος τῶν σφυρῶν καὶ τῶν ραιστήρων δὲν ἠνώχλει πλέον, φεῦ! τὰ ὄτα της, ἀπὸ πολλοῦ συνηθισμένα εἰς τὸν ἤχον τοῦτου. Ἴσως μάλιστα ἡ μακρὰ συνήθεια εἶχε καταστήσει εὐάρεστους εἰς τὴν ἀκοὴν αὐτῆς τοὺς κρότους ἐκείνους. Πλὴν τούτου ἤκουεν ἀπὸ ὄρθρου βαθέος μέχρι πρωΐας συνδ:αλέξεις, βλασφημίας, ἐπιφωνήσεις καὶ ἄσματα. Εἶπομεν, ὅτι ὄχι μόνοι οἱ τρεῖς γύφτοι εἰργάζοντο πάντοτε, καὶ τοῦτο ἐμετρίαζε τὴν μονοτονίαν τῶν γογγυσμῶν τοῦ πρώτου Γύφτου, τῶν μειδιαμάτων καὶ ἀκκισμῶν τῆς γραΐας καὶ τῶν ἀδιαλείπτων συριγμῶν τῶν δύο μικρῶν γύφτων. Οἱ ἄλλοι προσερχόμενοι εἰς συνεργασίαν χαλκεῖς ἦσαν εὐθυμοὶ ὀπωσοῦν σύντροφοι. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν διηγεῖτο μύθους, οἵτινες δὲν ἐτελείωνόν ποτε αὐτονυχτί, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἔλεγον πολλὰ τετριμμένα ἄστεϊα ἐν τῷ μεταξύ καὶ ἠμπόδιζον τὸν πρῶτον νὰ τελειώσῃ. Ἡ μαστόρισα ἦτο ἡ δυστυχεστάτη πα-

σῶν γυναικῶν, διότι, ἐνῶ ὕψωνε καὶ κατεβίβασε τὰς δύο σφύρας, ἐνύσταζεν. Ἄλλὰ τίς ἔπταιε; Τὴν ἡμέραν δὲν ἠθέληεν νὰ κοιμηθῆ, φιλοτιμουμένη νὰ δίδῃ εἰς τὴν μικρὰν συμβουλὰς εἰς ὅλα τὰ ἔργα της.

Ἡδύνατο ν' ἀκούσῃ τις, κατὰ τοὺς βαθεῖς ὄρθρους, καθ' ὃν χρόνον τὰ μαυρισμένα πρόσωπα τῶν γύφτων ἔλαμπον φανταστικὴν λάμψιν ἀντικρὺ τοῦ πυρός, ὁ δὲ βαρὺγδουπος ραιστήρ κατεφέρετο ἐκ διαλειμμάτων διακόπτων τὴν μονότονον ἰαχὴν τῶν δύο φουσητήρων, καὶ ὁ μέλας καπνὸς ἀνεπέμπετο διὰ τῆς ὑπερθεν ρωγμῆς, καὶ οἱ σπινθηῆρες ἀνέβαινον ἀπειράριθμοι εἰς ὕψος, ἡδύνατο ν' ἀκούσῃ διαλόγους οἷος ὁ ἐπόμενος:

— Κάργα, γέρο μάστορη!

— Βρόντα!

— Τζάνουμ !στρῶξε.

— Σβύσε το!

— Μπούφ! Μπούφ!

— Ἀκόμα!

— Κτύπα! Δύναμη!

— Φόρτσα!

— Δός μου χέρι!

— Φόρτε!

— Σώνει, μάστορη!

— Δός του!

— Βάρδα, Μάχτο!

— ὦ! κόμπιασα.

— Θα «χαραπάνισης» ψιλοὺς\*.

— ..., πανοῦκλα!

— Μὴ «περιβολᾶς»\*\*.

— «Χαρχαντές», «μαντές» καὶ «ἀντάρεις»!

Καὶ οὕτω παρήρχοντο αἱ νύκτες ἐκεῖναι, προπεμπόμεναι ὑπὸ γελώτων, θορύβων, βλασφημιῶν καὶ ὑπὸ τῆς κραυγῆς Ἡλίου! ἦν ἐσυνήθιζε νὰ ἐκπέμπῃ πάντοτε ὁ Μάχτος, ὅτε ἡ πρώτη ἀκτίς ἀνέτελλεν ἐπὶ τοῦ στερεώματος.

Ἐν μέσῳ τοῦ ἀλλοκότου τούτου κύκλου, ὅπου ἔζη ἡ Ἀϊμά, παράδοξον πρᾶγμα, ἦτο σχεδὸν εὐτυχής.

\* Θα κερδίσης χρήματα.

\*\* Μὴ βλαστημάς.